

УКРАЇНСЬКА ГРОМАДА

Орган Української Національної Думки.

Ціна

20 гр.

Виходить що-неділі.

Адреса редакції й адміністрації:

ЛУЦЬК на Волині, Алеї Б. Хороброго, 70.

Передплата: в краю: на 1 місяць 1 зол., чв-ртьріччя 3 зол., на пів року 5 зол. 50 гр., на рік 10 зол.; за границею: на рік 2 америк. долари або їх вартість в вишій валюті.

Рукописів не звертається. — Оголошення після умови Непідписаних дописів не приймається.

ВАСИЛЬ СТЕФАНІК.

Ціла українська Галичина урочисто вітала в минулому грудні й улаштувала святочні вечери в честь Василя Стефаніка. Тільки в нас на Волині не чуто згадки про Стефаніка, як чуто про багато-багато наших великих людей, що мостили й мостять нашому народові шляхи до кращого майбутнього;—що вже давно або недавно од нас одійшли, або живуть і працюють серед нашого народу для його слави й добра.

А Василь Стефанік — це один з небагато тих, що ще власними очима побачили добрий плід посіву „свого слова“, своєї мозольної праці для добра громади. Василь Стефанік—це один з небагато тих, що ще за життя зазнали чести, пошани, вдячності в д тої сірої народньої маси, для якої віддали свою душу, для якої віддають весь свій тяжкий труд і працю.

Василь Стефанік уродився в селянській сім'ї в с. Русові, Снятинського повіту в Галичині. 14.V 1871 р. Скінчивши сільську школу, перейшов до гімназії в Дрогобичі, а потім до університету в Кракові. З університету повернув у своє рідне село й тут господарить і досі на своєму невеличкому селянському господарстві. Тут написав він і свої твори, яких є не багато, але вартість яких неоцінена. Його твори — коротенькі оповідання з життя села зібрані в книжечках: „Синя книжечка“, „Камянний Хрест“, „Дорога“, „Мов слово“, „Земля“, які кожному з наших волиняків, особливо селян, варто було прочитати.

Син селянина—не пішов Василь Стефанік по шляху, яким йшли до нього й за нього, яким і далі йде багато-багато вчених селянських дітей—по шляху до особистих вигод, до становищ, почесностей. Це один з небагато синів ук-

ранського села, що з високої школи—з університету повернув назад у село і своїм потом поливає ту дорогу землю, біля якої весь світ селянина крутиться.

Тож і ніхто так не знає той землі, ніхто так не знав і не

знає робітника на нашій землі, нашого селянина, не знає так душі того невільного раба землі, як знає Стефанік,—ніхто не знав і не знає й не передав ніколи на папері тої любови до землі, тої нужди, що тисне її господаря, того жаху, що окутує селянське життя, як це знає і передав у своїх творах Василь Стефанік.

Не тільки знає Стефанік землю й її господаря-наймита, не тільки передав на папері те, що знає; — він ціле своє життя посвятив праці для того, щоби направити те лихо, що засіло під селянською стріхою. І за те його вітають за те, в його честь святкують, йому поклін оддають. За те й нам волинякам треба його знати й шанувати, бо це є той, що сьогодні перший йде, що й нас веде по тернистому шляху до світлого завтра.

3 приводу нового

Як відомо, над новим стилем, якого Собор єпископів православних запровадив для православної церкви в Польщі весною 1924 року, наш народ перейшов—як та кажуть—до порядку денного. Вн його не прийняв і в своїй церковно-релігійному житті твердо тримається традиційного старого календаря юліанського. Не допомогли ні „авторитет“ православних ієрархів у Польщі, які покликувались також і на „авторитет“ вселенського патріарха, ні спроби цивільної влади підтримати цей „авторитет“ певними репресіями. Провінційне духовенство—це наше похливе й покірне православне духовенство—спочатку було послухалось наказу свого начальства й почало відправляти свята по новому стилю, але швидко мусіло спасувати перед рішучим спротивом народу, що бойкотував новостильні церковні відправи і навіть ставив недвозначний ультиматум своїм „батькам“. Мусів спасувати і голова авторитетного православної церкви в Польщі, Митроп. Діонісій, що так нерозважно й необачно піддався спокусі та впровадив цей „ліпший“ стиль, без згоди вірних, без найменшої наради з ними. Собор єпископів, що офіційно впровадив новий стиль, його ж скасував видавши постанову, якою дозволяється святкувати та відправляти свята і по стилю старому, де того бажає народ. Але ця постанова вже була муштардою по обіді, бо й без неї нігде (принаймні на наших українських землях) нового стилю народ не прийняв. Вона лише служить офіційним свідченням теї компромісації, якої через свою короткозорість та боягузство набралися наші ієрархи перед своєю паствою. Чи буде це для них хоч би наукою надалі?...

й старого стилю.

Тепер по новому стилю святкують лише православні жовніри в війську та православні люди, що живуть у Варшаві. Зрештою й вони не так святкують, як тільки змушені ходити на церковні відправи в свята по новому стилю, бо в свята по стилю старому митрополита церква буває зачинена. Отже, Митрополит, який до того ж є нашим архієпископом волинським, не тоді святкує православні свята, коли святкує їх його волинська паства. Чи це нормальне явище?.. Аналогічне явище од тила преса у більшовиків. Там також цього року святкували „подвійне Різдво“. В містах, де розпанули „живоцерковці“, яких підтримує більшовицька влада, святкувалось одне Різдво, а через 13 днів по селах всюди, де не вважали на прикази влади й тих, що з владою накладають, весь вірний народ святкував Різдво друге своє традиційне, звязане з народними обрядами Різдво...

Зрештою, після того як потерпіли фіаско урядові спроби накинути народові нашому новий стиль в його церковно-релігійному житті і—таким чином—зробити в тому житті певний вилам, не варто було тепер і зачіпати тієї теми. Тим часом є причина, від нас незалежна, яка заставляє нас на цю „стильну“ тему все ж таки де-що написати.

Всі пам'ятають, що невдовзі після формального введення нового стилю Собором православних ієрархів, на адресу тих ієрархів, а передовсім на адресу Митрополита Діонісія, був посланий протестуєний лист православних послів і сенаторів, яко народніх представників. Лист цей спочатку появився в пресі львівській і, поширений в формі додатка до „Діла“, в трьох тисячах

примірників лише в українській мові, дуже причинився до того, що народ в справі стилів виявив таку однодушність і рішучість. Потім був цей лист надрукований також і в холмській „Нашім Житті“, але на сторінках цього тижневика він побачив світ тільки після соймової імунізації в формі посольської інтерпеляції, бо за першим разом адміністрація його скінфіковала (тоді старостою в Холмі був п. Дембський, пізніший воєвода волинський). За це вмщення в „Н.Ж.“ „Листа“ (точніше за конфіскацію його, бо ж свт він побачив лише після соймової інтерпеляції) тягнуть тепер до відповідальности п. С. Козачука який був тоді редактором „Нашого Життя“. Суд мав бути вже літом, але справу відкладено через неприбуття на суд Митрополита Діонісія головного свідка з боку прокуратури. Тепер, 27-го счня, має бути той самий суд знов в окружному суді в Люблині.

Отже, ведеться суд—і справа нового стилю таким робом є актуальною. Судитимуть п. Козачука за надрукування „Листа“, якого влада рахує злочинним. Рахує його таким через те, що він причинився до неприняття народом накиненого йому стилю, бо вияснив ту головну ціль, яка малася у тих, що стиль впроваджували. Ціль та не релігійного характеру і навіть не економічно практичного, про що говориться в мотивах „сборної“ постанови про новий стиль. Ціль та стає ясною, коли прослідкуємо історію змагань урядових і церковних польських чинників до впровадження, в церкви православної, а потім уніяцьку григоріанського календаря, починаючи з 1582 р. Та ціль була політичною, уніфікаційною, польонізаційною. До того змагали і королівські декрети, і репресивні заходи таких ревните-

лів нового стилю, як католицький єпископ львівський Сулковський.

На процесі з боку прокуратури має виступати в характері експерта від історії проф. Люблинськ Університета Пташицький. Нам здається, що трудно буде йому збити історичні факти й мотиви наведені в „Листі“. Так саме трудно буде Митрополитові доказати й те, що ієрархи самі без собора мали право впровадити новий стиль в практику православної церкви—ті ієрархи, які рік перед тим заявляли, що право зміни стилю перевищує їх компетенцію.

Зрештою, почекаємо. 27-го счня суд скаже своє слово в тому процесі, який хоч пройде для ширшого громадянства мало помітно, але який в ряді оборонних змагань нашого народу проти ворожого наступу займе своє місце. Я. М.

Церковна нарада в Варшаві.

10, 11 і 12 счня відбувся в Варшаві з'їзд деканів (благочинних) і церковних старост. Прибуло 30 деканів од усіх єпархій зі своїми старостами, де-які окремі особи світські й священники по запрошенню Митрополита—всього 60 осіб, а також єпископ Олексій. З'їзд був скликаний митрополією для розгляду проекту внутрішнього статуту православної церкви, виробленого Св. Синодом.

Проект статуту прийнято без змін. Внесок про соборність (участь мирян у виборі митрополита і т. и.) відкинено голосами всіх росіян проти українців. Про собор у статуті не сказано нічого. З'їзд вибрав з свого складу делегацію з 6 осіб, яка 13 ц. м. доручила відповідні меморіали маршалкам Союзу й Сенату, якими була прийнята, і в Президії Ради Міністрів. Серед усіх українців з'їзд цей зробив як найгірше враження.

Над розглядом цього проекту буде працювати цілий Соїм, який збереться на засідання 25 січня і скінчить свою працю над ним коло половини лютого, а потім буде вже обмірковувати Сенат.

Вибух слюя з міліярдами туберкульозних бактерій.

В Женеві в лабораторії відомого бактеріолога Шпаглінгера вибух слюя зі зброєю туберкульозних бактерій (заразків). В часі вибуху все вмістиме слюя облило Шпаглінгера, якого покрили міліярдами заразків туберкульозу. Дезин-

фекція тривала кілька годин.

Вирок в справі надужити в польській флоті.

Процес, що тривав 3 місяці перед військовим окружним судом в Варшаві в справі надужити польських морських офіцерів нарешті закінчився засудженням кількох оскаржених. Головного оскарженого процесу б командує польської флоту командора Яна Баргшевича засуджено на 5 літ тяжкої в'язниці; 5 офіцерів на арешт од 5 до 1 м-ця, 10 інших офіцерів оправдано.

Епідемія грипи в Європі.

Майже в цілій Європі віднедвна шириться епідемія грипи і іспанки. Особливо застрашаючих розмірів грипа (висока гарячка і біль горла) набирає у Франції, де багато людей від теї хвороби вмирає. В деяких місцевостях Франції переходило на грипу майже все населення. В самому Парижі бували дні, що склади і фабрики трумн, не могли нагромадити трумн, хоч працюють без перерви на 2 зміни. Після Франції великих розмірів набирає іспанка в Німеччині, Норвегії і Швеції. В Італії також панує епідемія грипи, але в менших розмірах ніж в інших державах. Багато хворих на грипу є в Варшаві й Кракові. Дя боротьби з цією пошестю вживається радикальних заходів.

Польський державний довг.

На кожного мешканця польської держави припадає коло 120 зол. державного довгу.

Вовки на Виленщині.

На Виленщині появилось сила вовків, що навіть в білий день підходять до сіл. В селі Острівок вовки роблять великі шкоди, пориваючи з хлівів свині, вівці, а навіть лоша́та. На полях пояляються людям небезпечно. Влада має робити на вовків обласу.

З НАШИХ ЗЕМЕЛЬ

НЕ ТАК ВОНО РОБИТЬСЯ ЯК ПИШЕТЬСЯ.

Більшовики були заповіли, що до жовтня 1927 р., себ то до 10-х роковин жовтневої революції вони ліквідують неписьменність серед трудящих, як в СРСР взагалі, так на Україні зосібно. Але фактично стан ліквідації неписьменности на Україні тепер є такий, що закінчити тієї роботи в термін не пощасть. Причини, що гальмують цю роботу, такі. Насамперед як то кажуть, за дурним останівка — брак коштів. Асигнування місцевого бюджету на утримання шкіл вже минулого року були замалі, а на 1926-27 рік їх ще більше скорочено. Другою причиною є брак учителів. Учителі не хочуть йти до шкіл т. зв. лікнепу, бо там мало платять, всього лише 17 карбованців. Зокрема ліквідацію неписьменности серед дорослих гальмує брак у них часу і брак шкіл. Нарешті треба відзначити недостаточні турботи справою ліквідації з боку багатьох місцевих партійних і професійних організацій, що лише легко вміють всякі резолюції виносити на папері, але зовсім не вміють скоро їх в життя переводити. Все це й привело до того, що виконати план ліквідації неписьменности до жовтня 1927 року не вдається і, як пишуть більшовицькі газети, доведеться відкласти срок теї ліквідації ще на три роки.

Хай кат жене, а ви любіть
Свою окрадену країну.

За неї сили до загину

І навіть душу положіть.

М. Старицький.

П'ять мільйонів неграмотних на В. Україні.

Московська газета „Ізвестія“ в Ч. 202 подає, що на Рад України є 5.000.000 неграмотних українців.

Найбільше вбивають комуністів на Україні.

В Политичнім Бюро розглядався доклад окружних ГПУ про більше рішучу боротьбу з політичними вбивствами. В докладі говориться, що найбільше вбивають комуністів на Україні. За останній час було зроблено 144 напади, які скінчилися смертю комуністів. Від України не відстає Урал.

ном і т. п. Крайня пора заперестати такою відордюкою системою управляти Буковиною, бо це збільшує лише недовірря мирного буковинського населення, що домагається нічого більше, як лише користуватися повними правами, як другі румунські громадяни. Так пише румунська газета в Румунії. — А що діється там на ділі — то вже тільки там на місці нашим людям відомо.

Олександр Барвінський, ви значний український громадський і культурний діяч. Помер 25 грудня 1926 р. у Львові.

ДОЩИСИ

Коляда.

(м. Варковичі на Дубенщині).

В Різдвяні свята цього 1927 р. старанням співоного гуртка Філії Т-ва „Просвіта“ в м. Варковичах, під керівництвом Павла Вишнівського, були переідені коляди в містечку й селі Варковичах та в чеській колонії Хомут, 3 версти від Варкович. У Варковичах закладовано протягом 2-х перших днів свят 150 зол 80 гр., а в кол. Хомут на 3-й день свят 54 зол. 30 гр.; разом 205 10 зл. З тих грошей постановою Ради Філії ухвалено віддати на „Рідну Школу“ 15 зол., на закуп книжок для поширення бібліотеки 83 зол. 50 гр., на музичні твори (ноти для хору) 12 зол. та передплату часописів на пів року — 53 зол.

Рада Філії складає щирю подяку громадянам містечка й села Варкович та кол. Хомут за пожертви на культурно-освітні цілі під час коляд, а особливо дякує громадянину кол. Хомут чеської національноти п. Вачовському Юзефові за пожертву на культ освітні цілі в сумі 5 рублів золотом і 5 золотих та за оцінення ним великого значіння культ освітньої організації „Тва Просвіта“ і її важкого матеріального становища.

Колиб серед нас українців було більше таких як п. Вачовський, то Тво „Просвіта“ якого завданням є боротьба з тою темрявою, що мов той бавук розвісила над нашими селами свої тенета — мало б багато-багато полекшену працю, — тоді б сповнились слова нашого Великого Генія Т. Шевченка: „Не плакали-б діти — Мати б не ридала.“

Рада Філії.

За рідню школу!

(м. Мизіч пов. Здолбунів).

Довго наше село і місто не мало української школи, аж накінець повіяв якийсь неначе теплий вітер і пішли чутки, що має бути в Мизочі українська школа. Ходило кілька чоловік до керівнички й вона їм сказала, що є розпорядження, щоби була українська школа; до четвертій класі буде провадитись навчання по українськи, а далі, як предмет буде преподаватись польська мова і щоби селяне посилали дітей до школи і по приказу вчительки батьки покупили своїм дітям українські книжки. Але що з того? Діти до сьогодня бавляться тими книжками; день-два показали їм кілька букв, а далі так само, як і було.

Почуваючи лоби взялись батьки за деклярації, купили їх, познавняли і пішли до гміни в Мизочі, завіряти підписи. Першого дня віт Германюк одказувався, що нема часу; казав прийти на другий день о 8-й годині ранку. Думає, що наші дядьки полінуються його одвідати, але побачивши на другий день цілу сотку батьків та матерей на зборній селі в гміні, злякався і сказав: „Я еду в Держань, не имею

времені, но я передаю все это своему заместителю“; сів в шарбан і поїхав. Прийшов заступник; розібравши в чім річ, сказав, що завіряти він не може, бо віт забрав печатку з собою.

Зрозуміли люди, що то робиться і розійшлись по домах. Третього дня (30 грудня), люде як один чоловік поприходили чуть світ до гміни. Ніяково було вітові одказатись і почав підписувати. Але були й деякі неписьменні; віт зараз і причинку найшов — заборонив за них підписувати й сказав, що не буде таких деклярацій завіряти. Алеж не довго він підписував і грамотним; всього 6 деклярацій завіряв, а побачивши, що люде сходиться що раз більше, сказав, що знов прийде заступник, а сам сів на санки і — дай Бог далі. Віт поїхав 2 версти од Мизоча в с. Стубло, де живе обшарник К., а люде щоби доказати слави, ждали од рана до вечера. Перед вечером прийшли коні а віта нема. Виявилось, що він приїхав недалеко гміни, зліз з саней і сказавши хурманові щоби сказати людем, що він остався ночувати, пішов неві домо куди.

Вечером люде давай стукати до вищої влади. Пішли па пошту і попросили до телефону Старосту; — стали просити пана старосту, аби дав наказ вітові. П. Староста дав наказ до гміни: „натихмяст засядьчиць“.

При секретареві гміни поідували батьки та матері деклярації і здали йому, щоби як прибуде віт, ствердив разем. Доручили двом, Тимошові Омельчукові і Сидорові Слободюкові, чекати, аж поки віт засвідчить. О першій годині вночі віт засвідчив ті деклярації, а було їх 53 — на 85 дітей шкільного віку, а дня 31 грудня здали за поквитованням на руки інспектора в м. Здолбунові.

Такий то у нас віт, свій селянин з Мизоча. Добре служить своїй громаді! Алеж не диво; — ми його не вибірали, а хто його „вибрав“ того він і слухає. *Мизочане.*

Народній дух стоїть в тумані

З мечем в руках,
Проходять лицарі незнані
Зовуть у снах —
Терпуть, кохані! *О. Олесъ*

„Праця єдина з неволі нас вирве“.

(с. Кучкарівка Львівського повіту).

До 14.XII-1924 р. наше село було майже темне і несвідоме, дарма, що лежить під самим Луцьком. Молодь бродила десь по чужих селах і п'янувалася та не раз і до бійки доходило. І тільки під кінець 1924 р. відкрито в нас філію т-ва „Просвіта“. Праця в філії йшла що року добре і тільки минулого року трохи підупала, бо деяких членів забрали до війська, інші поженились та повиходили заміж і вже до праці просвітської стали якось байдужими. Але дух і завзяття не

